

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ**

**НАВЧАЛЬНО – НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА
СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ**

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЦИФРОВА ПОЛІТИКА ТА ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ

Галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право»

Спеціальність D4 «Публічне управління та адміністрування»

Освітній рівень другий (магістерський)

Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

Шифр за ОПП: ОК 10

Мова навчання: українська

Кропивницький 2025

Розробник:

БУЛГАКОВА Олена, завідувач кафедри економіки та публічного управління ННІ права та соціального менеджменту ДонДУВС, кандидат економічних наук, доцент

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри економіки та публічного управління ННІ права та соціального менеджменту ДонДУВС
Протокол № 2 від 01.09.2025 р.

Завідувач кафедри
економіки та публічного
управління

Олена БУЛГАКОВА

Робочу програму погоджено з гарантом ОПП «Публічне управління та адміністрування»

Гарант ОПП
«01» 09. 2025 р.

Олена БУЛГАКОВА

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача
2025/2026			

1. ВСТУП

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	заочна форма навчання
Мова навчання:	українська
Статус навчальної дисципліни:	обов'язкова
Кількість кредитів:	3
Загальна кількість годин:	90
Модулів:	1
Змістових модулів:	1
Рік підготовки:	1-й
Семестр:	2-й
Лекції:	6
Семінарські:	6
Практичні:	-
Самостійна робота:	78
Індивідуальні завдання (курсова робота):	не передбачено
Підсумковий семестровий контроль:	залік
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:	1:9

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Мета: формування у здобувачів освіти фундаментальних знань про теоретико-методологічні основи цифрової політики та електронного врядування в системі публічного управління; розуміння сутності та особливостей електронної демократії, основних категорій, моделей та технологій надання електронних публічних послуг, організаційно-правових та технологічних засад розвитку цифрової політики, принципів забезпечення інформаційної безпеки та кіберзахисту

в системі публічного управління, підходів до модернізації управлінських процесів у контексті цифрової трансформації та сучасних викликів інформаційного суспільства.

Завдання дисципліни – формувати знання, уміння та навички з аналізу концептуальних моделей цифрової політики та електронного врядування як складової системи публічного управління; досліджувати міжнародний та національний досвід впровадження електронних адміністративних послуг, електронної демократії та електронного парламенту; оцінювати ефективність, ризики та загрози розвитку цифрових процесів у публічному управлінні; характеризувати організаційно-функціональну структуру інформаційно-технологічної інфраструктури та механізми електронної взаємодії органів публічної влади; визначати напрями впровадження інноваційних технологій, електронної ідентифікації та систем електронних платежів; досліджувати нормативно-правові та організаційні засади цифрової політики та електронного врядування, їх взаємозв'язок із забезпеченням інформаційної безпеки; розробляти практичні підходи до впровадження електронних публічних послуг та інструментів громадської участі, стимулювати використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності органів публічної влади; формувати навички оцінки ефективності цифрових трансформацій у публічному управлінні, а також практичні компетентності у сфері кіберзахисту та безпечного функціонування електронних систем у контексті сучасних викликів та умов воєнного стану.

1.3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

До вивчення навчальної дисципліни «Цифрова політика та електронне врядування» необхідним раніше є опанування дисциплін «Іноземна мова в публічному управлінні», «Публічна політика», «Стратегічне управління в публічній сфері», «Публічна комунікація та ділова мова в публічному управлінні», «Публічна служба», «Європейська інтеграція та політика національної безпеки України» (пререквізити).

На здобутих знаннях з дисципліни «Цифрова політика та електронне врядування» у подальшому базується вивчення дисципліни «Міське самоврядування і регіональне управління», проходження виробничої практики та переддипломної практики, виконання та захист кваліфікаційної магістерської роботи (постреквізити).

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Результати навчання дисципліни	Програмні результати навчання									
	ПРН 1	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 4	ПРН 5	ПРН 6	ПРН 7	ПРН 9	ПРН 11	ПРН 12
Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень.	+									
Розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення.		+								
Знати основні засади національної безпеки та уміти попереджати й нейтралізувати виклики і загрози національним інтересам України в межах своєї професійної компетенції			+							
Використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач публічного управління та адміністрування.				+						
Визначати пріоритетні напрями впровадження електронного урядування та розвитку електронної демократії.					+					
Здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проектами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи та технології, міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації управлінських та						+				

[illegible]

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Навантаження			
	заочна форма			
	усього	у тому числі		
		лекції	семінари	ср
1	2	3	4	5
МОДУЛЬ 1				
Тема 1. Цифрова політика та електронне врядування: сутність та основні підходи	10	2	-	8
Тема 2. Впровадження електронного врядування в Україні	10	-	2	8
Тема 3. Електронна демократія: сутність та стратегії реалізації	10	2	-	8
Тема 4. Електронні послуги	10	-	-	10
Тема 5. Технології розвитку цифрової політики та електронного врядування	12	-	2	10
Тема 6. Захист інформації в системах електронного врядування	10	-	-	10
Тема 7. Електронне голосування як складова електронної демократії	14	2	-	12
Тема 8. Зарубіжний досвід впровадження та розвитку електронного урядування	14		2	12
Усього годин:	90	6	6	78

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. ЦИФРОВА ПОЛІТИКА ТА ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ

Тема 1. ЦИФРОВА ПОЛІТИКА ТА ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПІДХОДИ.

Сутність цифрової політики та електронного врядування. Загальносвітові тенденції розвитку ІКТ як фактор впливу на електронне врядування: глобалізація, розвиток світового інформаційного суспільства. Моделі електронного врядування. Очікування та наслідки впровадження електронного врядування. Проблеми та загрози при впровадженні електронного врядування. Історія звітів ООН з розвитку електронного врядування. Індекс розвитку електронного врядування, індекс онлайн послуг, індекс людського капіталу, індекс електронної участі, індекс локальних онлайн-сервісів. Сектори міжсуб'єктної взаємодії в системі електронного врядування.

Тема 2. ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.

Основні етапи розвитку електронного врядування в Україні. Діяльність Міністерства цифрової трансформації України. Розвиток електронного врядування на регіональному та місцевому рівнях в Україні. Поняття «розумне місто», «електронне місто», «електронний регіон». Досвід упровадження електронного врядування в містах України. Кращі зарубіжні практики електронного врядування на місцевому та регіональному рівнях (Австралія, Франція, Швейцарія, Об'єднані Арабські Емірати).

Тема 3. ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ: СУТНІСТЬ ТА СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ.

Сутність електронної демократії. Довідник з електронної демократії Ради Європи. Основні етапи розвитку електронної демократії. Електронні звернення та електронні петиції в Україні. Електронний парламент. Електронне голосування: сутність та регулювання. Стандарти електронного голосування Ради Європи. Досвід електронного голосування США та Естонії. Ризики та загрози впровадження електронного голосування.

Тема 4. ЕЛЕКТРОННІ ПОСЛУГИ.

Сутність е-послуг та фактори, які впливають на їх ефективність. Сутність електронних адміністративних послуг. Організація надання електронних адміністративних послуг. Фази зрілості електронних послуг. Досвід Європейського союзу щодо сумісності. Модель ООН розвитку онлайн-послуг. Досвід надання електронних послуг за кордоном. Електронні публічні послуги в країнах Європи. Електронні публічні послуги в країнах Азії. Електронні послуги в Україні. Перспективні напрями розвитку послуг електронного уряду. Портал Дія. Доступ до

публічної інформації: теоретичні та правові основи. Публічна інформація у формі відкритих даних. Зарубіжний та український досвід використання відкритих даних.

Тема 5. ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ.

Базові аспекти організації електронної взаємодії органів публічної влади. Стан та тенденції розвитку електронної взаємодії в Україні. Реалізація електронної взаємодії в європейських країнах: інтероперабельність та моделі електронної взаємодії. Програмне забезпечення електронної взаємодії публічних службовців. Інформаційно-комунікаційні технології розвитку цифрової політики та електронного врядування. Організаційні технології розвитку електронного врядування. Громадські проекти мобілізації людських ресурсів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Тема 6. ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМАХ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ.

Основні визначення та поняття інформаційної безпеки й захисту інформації. Сутність захисту інформації. Завдання у сфері захисту інформації. Основні проблеми безпечного функціонування систем електронного врядування. Поняття та види загроз інформаційній безпеці в системах електронного врядування. Канали витоку інформації. Законодавчий рівень забезпечення протидії загрозам інформаційній безпеці. Адміністративний та процедурний рівні забезпечення протидії загрозам інформаційній безпеці. Програмно-технічний рівень протидії загрозам інформаційній безпеці та політика безпеки в системах е-врядування. Рівні системи електронного врядування з точки зору протидії загрозам інформаційній безпеці. Сутність мережевої війни. Загрози електронному врядуванню у мережевій війні. Поняття кібербезпеки. Правові основи та принципи забезпечення кібербезпеки. Кібербезпека та інформаційна війна. Урядова команда реагування на комп'ютерні надзвичайні події України CERT-UA. Основи кібергігієни. Методи соціальної інженерії. Кібербезпека в умовах воєнного стану.

ТЕМА 7. ЕЛЕКТРОННЕ ГОЛОСУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Сутність електронного голосування та його регулювання. Роль Венеціанської комісії щодо питань електронного голосування. Стандарти електронного голосування Ради Європи. Досвід електронного голосування США. Досвід електронного голосування в Естонії. Ризики та загрози при впровадженні е-голосування. Перестороги фахівців з кібербезпеки щодо електронного голосування.

ТЕМА 8. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Історія звітів ООН з розвитку електронного урядування. Методологія дослідження. Індекс розвитку електронного урядування/EGDI. Індекс

телекомунікаційної інфраструктури/ТІІ. Індекс онлайн послуг/ОІІ. Індекс людського капіталу/НІІ. Індекс електронної участі/ЕІІ. Індекс локальних онлайн-сервісів/ LОІІ. Звіт ООН з розвитку електронного урядування 2020. Подолання цифрового розриву за допомогою електронного урядування.

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

5.1. Методи навчання

Під час проведення навчальних занять можуть застосовуватися такі методи:

- словесні методи навчання;
- наочні методи навчання;
- практичні методи навчання;
- проблемно-пошукові методи навчання;
- активні методи навчання.

5.2. Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання проводиться у формі заліку.

Підсумковий контроль у формі **заліку** здійснюється після проведення всіх видів навчальних занять, визначених робочою програмою навчальної дисципліни та не передбачає обов'язкової присутності на ньому здобувача вищої освіти.

Оцінювання здійснюється за результатами отриманих оцінок (накопичених балів) із аудиторної та самостійної робіт.

Результати навчання з аудиторної роботи обчислюються за таким алгоритмом:

- результат аудиторної роботи визначається, як середній бал помножений на коефіцієнт 16 та заокруглюється до цілого балу за математичними правилами (до 0,5 – до попереднього цілого числа, 0,5 і більше – до наступного цілого числа);

- середній бал дорівнює сумі усіх одержаних позитивних оцінок (накопичених балів) поділених на відповідну кількість, при цьому:

а. мінімальна кількість оцінок має складати не менше 1/3 (33 %) від загальної можливої кількості занять (семінарських, практичних) передбачених робочою навчальною програмою навчальної дисципліни. Якщо 1/3 (33 %) від кількості занять складає дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

б. якщо кількість отриманих оцінок менша за 1/3 (33 %), то кожна недостаюча оцінка враховується, як «нуль» балів;

в. кількість позитивних оцінок, які перевищують визначену мінімально-допустиму («додаткових») враховуються з коефіцієнтом 0,5, такий коефіцієнт застосовується з метою мотивування здобувачів вищої освіти до покращення результатів оцінювання за аудиторну роботу;

г. невідпрацьовані «незадовільні» оцінки та пропущені заняття враховуються як «нуль» балів;

д. відпрацювання усіх «незадовільних» оцінок та пропущених занять не є обов'язковим.

У випадку, якщо за результатами оцінювання аудиторної роботи сума накопичувальних балів перевищує 80, то здобувачу вищої освіти нараховується максимально допустимий результат – 80 балів.

Формула розрахунку:

СОБ

РАР = ----- *16, де

МКО + КДО*0,5+КНО

- РАР – результат аудиторної роботи;

- СОБ – сума отриманих оцінок у балах;
- МКО – мінімальна кількість оцінок (1/3 (33 %) від кількості семінарських, практичних занять передбачених робочою програмою навчальної дисципліни). При цьому, якщо МКО складає дробове число, то до розрахунку береться наступне ціле число;

- КДО – кількість «додаткових» оцінок – оцінок, що перевищують МКО;
- КНО – кількість невідпрацьованих «незадовільних» оцінок та невідпрацьованих пропущених занять.

Загальна кількість балів за самостійну роботу визначається, як сума отриманих балів за виконання видів робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.

Підсумкова кількість балів отриманих під час складання заліку визначається, як сума отриманих оцінок (накопичених балів) за аудиторну (максимум 80 балів) та самостійну роботу (максимум 20 балів).

Поточний контроль		Підсумковий контроль
Аудиторна робота (РАР) (семінарські/практичні заняття та контрольні заходи)	Самостійна робота (РСР)	ЗАЛІК
≤ 80	≤20	
≤ 100		
Підсумкова кількість балів ПК = РАР+РСР ≤ 100		

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок
82–89	Добре	B	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками
75–81		C	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок
67–74	Задовільно	D	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків
60–66		E	Кредит зараховано. Виконання

			контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям
35–59	Незадовільно	FX	Кредит не зараховано. Здобувачу/здобувачці вищої освіти надається можливість скласти оговорені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
1-34		F	Кредит не зараховано. Здобувач/здобувачка вищої освіти повинен/повинна повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни (модуля)

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Вишня В. Б., Гавриш О. С., Рижков Е. В. Основи інформаційної безпеки : навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2020. 128 с.
2. Гребенюк А. М., Рибальченко Л. В. Основи управління інформаційною безпекою : навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС, 2020. 144 с.
3. Інформаційні технології : підруч. / В. Б. Вишня, К. Ю. Ісмаїлов, І. В. Краснобрижий, С. О. Прокопов, Е. В. Рижков. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 492 с.
4. Когут Ю.І. Кібервійни, кібертероризм, кіберзлочинність: практичний посібник. Київ, Консалтінгова компанія Сідкон, Дакор. 2022. 284 с.
5. Чукут С. А., Загвойська О. В., Цимбаленко Я. Ю. Основи електронного урядування. К.: КПП ім. Ігоря Сікорського. 2022. 268 с.

Додаткові

1. Antonova L., Mokhova J. Improvement of e-governance mechanisms in Ukraine in the conditions of digital transformations. Public Administration and Regional Development, (15), 2023. 10-29. <https://doi.org/10.34132/pard2022.15.01>
2. Бутенко Т. А., Сирий В. М. Інформаційні системи та технології: навчальний посібник. Харків: ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, 2020. 207 с.
3. Гребенюк А.М., Рибальченко Л.В. Основи управління інформаційною безпекою : навчальний посібник. Дніпро: ДДУВС, 2020. 144 с.
4. Імплементація принципів електронного врядування як основа реформування системи публічного управління / А. О. Касич, І. В. Пономаренко, С. В. Бреус, Б. В. Десятник // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 2. Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1974>.
5. Когут Ю.І. Кібервійни, кібертероризм, кіберзлочинність (концепції, стратегії, технології): практичний посібник / Ю.І. Когут. Київ: Консалтінгова компанія «Сідкон»; ВД «Дакор» 2022. 284 с.
6. Корчак Н., Рачинський А., Ларіна Н. Цифрова трансформація та електронне врядування: наукові підходи дослідження в сфері публічного управління та адміністрування. Аспекти публічного управління. 2023. 11(3). С. 43-49.
7. Кужда Т. І. Стан та перспективи розвитку електронного урядування в Україні та в світі / Кужда Т. І. // Актуальні проблеми публічного управління та адміністрування: Колективна монографія. Т. : ФОП Паляниця В. А. 2020. С. 71–86.
8. Миргород-Карпова В. В., Шевцов Я. А. Електронне урядування в Україні: поточні досягнення, проблеми реформування та діяльність міністерства цифрової трансформації України. Правові горизонти / Legal horizons. 2020. С. 35–42.
9. Міхровська М. Цифрове урядування – електронне урядування 2.0. Collection of scientific papers «ЛОГОΣ», (November 11, 2022; Paris, France), 2022. С. 38-40.
10. Мохова Ю. Л. Державні механізми розвитку електронного урядування в умовах цифрових трансформацій України : дис. докт. наук з держ. упр. 2021. 490 с.

11. Хаустова М. Г. Державна політика в умовах цифровізації суспільства. Міжнародний досвід реалізації програм та стратегії цифровізації. Аналітично-порівняльне правознавство, (2), 2022. С. 209-216.

12. Шевченко О. О., Бочко, Н. Є. Модернізація моделі розвитку е-урядування в умовах цифрових трансформацій. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права, 2022. (4). С. 45-50.

Нормативно-правові акти

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України. Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>.

2. Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 № 263. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-zabezpechennya-funkcionuvannya-informacijno-komunikacijnih-sistem-elektronnih-komunikacijnih-sistem-publichnih-elektronnih-reyestriv-v-umovah-voyennogo-stanu-263>.

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора. Закон України від 03.03.2022 № 2109-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-20#Text>.

4. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо підвищення боротьби з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану. Закон України від 24.03.2022 № 2149-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2149-20#Text>.

5. Про електронні довірчі послуги. Закон України від 05.10.2017 № 2155-VII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.

6. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.

7. Про електронні комунікації. Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>.

8. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах. Закон України від 05.07.2014 № 80/94-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>.

9. Про інформацію. Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.

10. Про Національну програму інформатизації. Закон України від 01.12.2022 № 2807-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України.
URL: <https://cip.gov.ua/ua>.

2. Дія, цифрова освіта. Освітній курс «Електронний підпис».
URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/digital-signature>.

3. Дія, цифрова освіта. Освітній курс «Персональні дані».
URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/personaldata>.

4. Дія: Державні послуги онлайн. URL: <https://diia.gov.ua>.

5. Міністерство цифрової трансформації України.
URL: <https://thedigital.gov.ua>.

6. Освітня платформа «МІА: Освіта».
URL: <https://osvita.dnuvs.ukr.education/md/course/view.php?id=755>.